

Υπόθεση C-734/22

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

29 Νοεμβρίου 2022

Αιτούν δικαστήριο:

Ανώτατο Δικαστήριο (Αυστρία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

17 Οκτωβρίου 2022

Αναιρεσείουσα:

Δημοκρατία της Αυστρίας, εκπροσωπούμενη από τη
Finanzprokurator

Αναιρεσίβλητος:

GM

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Ενισχύσεις βάσει της έκτασης, για περιβαλλοντικά ορθές μορφές διαχείρισης, οι οποίες χορηγούνται στους αιτούντες την ενίσχυση μέσω συμβάσεων του ιδιωτικού δικαίου και για πολυετή δέσμευση – Επιτόπιοι έλεγχοι – Μη συμμόρφωση με τις προϋποθέσεις επιλεξιμότητας – Παραγραφή των απαιτήσεων ανάκτησης – Διακοπή της παραγραφής με εξωδικαστικές οχλήσεις καταβολής;

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του άρθρου 3 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Έχει το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών

συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ 1995, L 312, σ. 1), άμεση εφαρμογή επί αξιώσεων με τις οποίες η Δημοκρατία της Αυστρίας ζητεί, με μέσα του ιδιωτικού δικαίου, την ανάκτηση ενισχύσεων τις οποίες έχει χορηγήσει συμβατικά στους αιτούντες την ενίσχυση στο πλαίσιο προγράμματος που αποτελεί γεωργοπεριβαλλοντικό μέτρο σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) (ΕΕ 2005, L 277, σ. 1), επειδή ο δικαιούχος της ενίσχυσης παρέβη συμβατικές υποχρεώσεις;

2. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, έχει το άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του μνημονευόμενου στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα κανονισμού την έννοια ότι ανακριτική ή διωκτική πράξη η οποία διακόπτει την παραγραφή υφίσταται ακόμη και στην περίπτωση που, μετά την πρώτη εξωδικαστική επιδίωξη ικανοποίησης της αξίωσης ανάκτησης, ο χορηγός της ενίσχυσης ζητεί εκ νέου – ενδεχομένως ακόμη και κατ' επανάληψη – από τον δικαιούχο της ενίσχυσης να πληρώσει, απευθύνοντάς του εξώδικη όχληση, αντί να διεκδικήσει δικαστικώς την ικανοποίηση της αξίωσής του για ανάκτηση;

3. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα με την αρχή της αναλογικότητας, η εφαρμογή τριακονταετούς παραγραφής κατά το εθνικό αστικό δίκαιο επί των μνημονευόμενων στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα αξιώσεων ανάκτησης;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Άρθρα 1 και 3 του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Άρθρα 1336, 1478 και 1489 του ABGB (γενικού αστικού κώδικα)

Sonderrichtlinie des Bundesministers für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft (BMLFUW) für das Österreichische Programm zur Förderung einer umweltgerechten, extensiven und den natürlichen Lebensraum schützenden Landwirtschaft [ειδική οδηγία του Ομοσπονδιακού Υπουργού Γεωργίας, Δασοπονίας, Περιβάλλοντος και Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων σχετικά με το αυστριακό πρόγραμμα ενισχύσεων για την προώθηση της εκτατικής γεωργίας κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της προστασίας του περιβάλλοντος και της διατήρησης του φυσικού χώρου] (SRL-ÖPUL 2007)

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Το αυστριακό πρόγραμμα για την περιβαλλοντικά ορθή γεωργία (ÖPUL) του 2007 προσφερόταν από την ενάγουσα Δημοκρατία της Αυστρίας κατά την επίμαχη περίοδο (από το 2007 έως το 2013) ως γεωργοπεριβαλλοντικό μέτρο σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), και με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τη διαχείριση του προγράμματος είχε αναλάβει η Agrarmarkt Austria GmbH (AMA) εξ ονόματος και για λογαριασμό της ενάγουσας.
- 2 Για την υλοποίηση των ενισχύσεων συνάπτονταν συμβάσεις με τους αιτούντες την ενίσχυση. Στο πλαίσιο του ÖPUL, χορηγούνταν ενισχύσεις με βάση την έκταση, για περιβαλλοντικά ορθές μορφές διαχείρισης, και οι αιτούντες την ενίσχυση υποχρεώνονταν, ως αντιστάθμισμα, να αναλάβουν πολυετείς δεσμεύσεις.
- 3 Ο εναγόμενος συμμετείχε στο ÖPUL ως διαχειριστής γεωργικής εκμετάλλευσης για την επταετία 2007-2013. Μετά τη διεξαγωγή επιτόπιων ελέγχων στις 5-9 Δεκεμβρίου 2013 και στις 9 Ιανουαρίου 2014, η ενάγουσα ζήτησε την ανάκτηση ενισχύσεων που είχαν χορηγηθεί κατά τα έτη υποβολής αιτήσεων 2008 έως 2010 και 2012 έως 2013, ύψους ίσου με το ποσό του αιτήματος της αγωγής (44 751,58 ευρώ), λόγω προβαλλόμενων αποκλίσεων μεταξύ των εκτάσεων για τις οποίες υποβλήθηκε αίτηση και των πράγματι επιλέξιμων για ενίσχυση εκτάσεων. Συγκεκριμένα, η ενάγουσα υποστήριξε ότι, καθόσον οι εκτάσεις για τις οποίες υποβλήθηκε αίτηση και των πράγματι επιλέξιμων για ενίσχυση εκτάσεων. Συγκεκριμένα, η ενάγουσα υποστήριξε ότι, καθόσον οι εκτάσεις για τις οποίες υποβλήθηκε αίτηση και έπαυσαν να είναι επιλέξιμες το 2012 και το 2013 (ανακληθείσες εκτάσεις) είχαν ήδη περιληφθεί στο ÖPUL κατά τα προηγούμενα έτη, συντρέχει παραβίαση της επταετούς περιόδου δέσμευσης. Ως εκ τούτου, ζήτησε την ανάκτηση και των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν για τις ανακληθείσες εκτάσεις όσον αφορά τα έτη υποβολής αιτήσεων 2008 έως 2012. Ο εναγόμενος έλαβε από την AMA μια έκθεση ελέγχου καθώς και ειδοποιήσεις ανάκτησης με ημερομηνία 26 Μαρτίου 2014 και 26 Ιουνίου 2014. Στη συνέχεια, έλαβε οχλήσεις καταβολής με ημερομηνία 11 Μαΐου 2015 (κοινοποιηθείσα στις 12 Μαΐου 2015) και 12 Νοεμβρίου 2015 (κοινοποιηθείσα στις 16 Νοεμβρίου 2015), καθώς και μια όχληση επ' απειλή «νομικών ενεργειών» με ημερομηνία 16 Δεκεμβρίου 2015 (κοινοποιηθείσα στις 22 Δεκεμβρίου 2015). Με αγωγή που ασκήθηκε στις 26 Απριλίου 2019, η ενάγουσα ζήτησε να της καταβληθεί ποσό 44 751,58 ευρώ, πλέον τόκων από τις 30 Απριλίου 2014, με κλιμακωτό ετήσιο επιτόκιο 2,880 % πάνω από το εκάστοτε ισχύον βασικό επιτόκιο.
- 4 Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, ήτοι το Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (περιφερειακό δικαστήριο αστικών υποθέσεων Βιέννης, Αυστρία), περιόρισε το αντικείμενο της δίκης στο ζήτημα της παραγραφής και απεφάνθη, με παρεμπίπτουσα απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2020, ότι η απαίτηση της ενάγουσας δεν έχει παραγραφεί. Όσον αφορά το εφαρμοστέο νομικό πλαίσιο, το

εν λόγω δικαστήριο δέχθηκε ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 έχει εφαρμογή επί του συνόλου των προβαλλόμενων αξιώσεων. Η τετραετής παραγραφή άρχισε την 1η Ιανουαρίου 2014 και διακόπηκε από τις ειδοποιήσεις ανάκτησης και τις οχλήσεις καταβολής, με αποτέλεσμα οι αξιώσεις να μην έχουν παραγραφεί.

- 5 Στις 20 Σεπτεμβρίου 2021, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, ήτοι το Oberlandesgericht Wien (εφετείο Βιέννης, Αυστρία) δέχθηκε την έφεση της εναγομένης και απέρριψε το αίτημα της αγωγής λόγω παραγραφής. Όσον αφορά το εφαρμοστέο νομικό πλαίσιο, έκρινε ότι ο κανονισμός 2988/95 δεν έχει εφαρμογή επί αξιώσεων του αστικού δικαίου. Εφαρμογή έχει το δικαίωμα παραγραφής που προβλέπεται στο εθνικό αστικό δίκαιο της Αυστρίας. Οι αξιώσεις έχουν παραγραφεί, σύμφωνα με το άρθρο 1489 του ABGB.
- 6 Το Oberster Gerichtshof (Ανώτατο Δικαστήριο, Αυστρία) καλείται να αποφανθεί επί της αναιρέσεως την οποία άσκησε η ενάγουσα και με την οποία ζητεί επαναφορά της πρωτόδικης απόφασης· επικουρικώς, υποβάλλει αίτημα εξαφάνισης της απόφασης του εφετείου.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Η ενάγουσα υποστηρίζει ότι η SRL-ÖPUL 2007 διέπεται, ως επί το πλείστον, από κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έκταση των μειώσεων και/ή των ανακτήσεων στις περιπτώσεις απόκλισης ως προς την έκταση ρυθμίζεται ευθέως από το άρθρο 16 του κανονισμού (ΕΕ) 65/2011 της Επιτροπής, της 27ης Ιανουαρίου 2011, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου όσον αφορά την εφαρμογή διαδικασιών ελέγχου καθώς και την πολλαπλή συμμόρφωση σε σχέση με μέτρα στήριξης της αγροτικής ανάπτυξης. Ο εν λόγω κανονισμός παραπέμπει, επίσης, στις απαιτήσεις του Ολοκληρωμένου Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΟΣΔΕ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ότι, σε περίπτωση μη τήρησης της πολυετούς περιόδου δέσμευσης, ανακτάται το σύνολο των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν κατά την περίοδο δέσμευσης συνάδει με το άρθρο 39, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με το άρθρο 88, παράγραφος 4, του κανονισμού 1698/2005.
- 8 Η ενάγουσα υποστηρίζει ότι η τετραετής παραγραφή την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 άρχισε μετά τη λήξη της περιόδου δέσμευσης, ήτοι την 1η Ιανουαρίου 2014. Διακόπηκε από τις διωκτικές πράξεις της AMA, ήτοι από την κοινοποίηση της έκθεσης ελέγχου και των ειδοποιήσεων ανάκτησης, καθώς και από τις οχλήσεις καταβολής, οι οποίες συνεπάγονταν κάθε φορά την εκ νέου έναρξη της παραγραφής. Επομένως, οι απαιτήσεις δεν έχουν παραγραφεί. Επιπλέον, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, τα κράτη μέλη δύναται να προβλέπουν μεγαλύτερης διάρκειας παραγραφή. Στο αυστριακό αστικό δίκαιο, ορισμένες απαιτήσεις ανάκτησης χαρακτηρίζονται ως αξιώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού. Ως εκ

τούτου, εφαρμόζεται η τριακονταετής παραγραφή, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 1478 του ABGB. Η υποχρέωση καταβολής τόκων σύμφωνα με το σημείο 1.12.2.5 της SRL-ÖPUL 2007 στηρίζεται (κατά βάση) στο άρθρο 5, παράγραφος 1, του κανονισμού 65/2011, οπότε η παραγραφή που προβλέπεται στο άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 ισχύει και για την αξίωση καταβολής τόκων.

- 9 Ο εναγόμενος ζητεί να απορριφθεί η αγωγή. Αντιτείνει (μεταξύ άλλων) ότι οι αξιώσεις έχουν παραγραφεί. Το σημείο 1.12. της SRL-ÖPUL 2007 δεν περιέχει ίδιους κανόνες περί παραγραφής, οπότε απαιτείται η χρησιμοποίηση άλλων πηγών δικαίου. Ο εναγόμενος χαρακτηρίζει τις αξιώσεις ανάκτησης ως ποινικές ρήτρες κατά την έννοια του άρθρου 1336 του ABGB. Επί των αξιώσεων αυτών εφαρμόζεται η τριετής παραγραφή, η οποία αρχίζει από την ημερομηνία κατά την οποία ο έχων την αξίωση έλαβε γνώση της ζημίας και του ζημιώσαντος, σύμφωνα με το άρθρο 1489 του ABGB. Η παραγραφή άρχισε το αργότερο με τη διαβίβαση των εγγράφων ανάκτησης στις 26 Μαρτίου 2014 και στις 26 Ιουνίου 2014, οπότε, κατά την ημερομηνία άσκησης της αγωγής, είχε ήδη επέλθει παραγραφή. Ο κανονισμός 2988/95 δεν έχει εφαρμογή, επειδή διέπει μόνον τις αξιώσεις των οποίων η ικανοποίηση επιδιώκεται με μέσα του δημοσίου δικαίου. Ακόμη και αν θεωρηθεί ότι έχει εφαρμογή ο κανονισμός 2988/95, οι κοινοποιήσεις της έκθεσης ελέγχου, των ειδοποιήσεων ανάκτησης και των οχλήσεων καταβολής δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ανακριτικές ή διωκτικές πράξεις· επομένως, δεν συνεπάγονται διακοπή της παραγραφής.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασης περί παραπομπής

- 10 Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος: Το ζήτημα αν το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 έχει άμεση εφαρμογή έχει καθοριστική σημασία για την επίλυση της υπό κρίση διαφοράς. Σε περίπτωση που θεωρηθεί ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/95 έχει άμεση εφαρμογή για την εκτίμηση της παραγραφής των προβαλλόμενων αξιώσεων, ο εναγόμενος δεν θα μπορεί να στηριχθεί στη βραχύτερη, τριετή, παραγραφή, που προβλέπεται στο άρθρο 1489 του ABGB. Η δε ενάγουσα δεν θα μπορεί να επικαλεστεί την τριακονταετή παραγραφή, που προβλέπεται στο άρθρο 1478 του ABGB, επειδή έχει κριθεί ότι προσκρούει στην αρχή της αναλογικότητας, στο πλαίσιο της εκ μέρους των κρατών μελών χρήσης της ευχέρειας που τους παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, η εφαρμογή τριακονταετούς παραγραφής επί της αφορώσας την ανάκτηση των αχρεωστήτως εισπραχθεισών ενισχύσεων διαφοράς (Δικαστήριο, απόφαση της 5ης Μαΐου 2011, C-201/10 και C-202/10, Ze Fu Fleischhandel και Vion Trading, EU:C:2011:282, σκέψη 47).
- 11 Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος: Το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα αποσκοπεί να διευκρινισθεί, όσον αφορά τις επιδοτήσεις που παρέχονται υπό όρους ιδιωτικού δικαίου, κατά πόσον μπορεί ο χορηγός της επιδότησης, ο οποίος έχει ήδη ολοκληρώσει τις έρευνές του και έχει προβάλει εξωδικαστικά την απαίτησή του για ανάκτηση έναντι του δικαιούχου της επιδότησης, να επιτύχει,

μέσω οχλήσεων καταβολής, διακοπή και, ως εκ τούτου –εντός της απόλυτης προθεσμίας του άρθρου 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95– παράταση της παραγραφής, μολονότι το γεγονός ότι χρειάζεται μεγαλύτερο χρονικό διάστημα για τη διαλεύκανση των πραγματικών περιστάσεων δεν τον εμποδίζει να διεκδικήσει δικαστικά την ικανοποίηση της αξίωσής του.

- 12 Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος: Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει αποφανθεί, συγκεκριμένα σχετικά με το ÖPUL, ότι, ελλείπει κοινοτικής ρύθμισης, τίποτε δεν απαγορεύει στη Δημοκρατία της Αυστρίας να εφαρμόζει τα εθνικά προγράμματα ενισχύσεων με πράξεις ιδιωτικού δικαίου, όπως είναι οι συμβάσεις. Εντούτοις, η εφαρμογή των εθνικών αυτών κανόνων δεν πρέπει να θίγει το πεδίο εφαρμογής και την πρακτική αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου (Δικαστήριο, απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2002, Martin Huber, C-336/00, EU:C:2002:509, σκέψεις 61 επ.). Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα επιδιώκεται να διευκρινισθεί αν, στην περίπτωση που εθνικό πρόγραμμα αποτελεί γεωργοπεριβαλλοντικό μέτρο κατά την έννοια του κανονισμού 1698/2005 και έχει σχεδιασθεί υπό όρους ιδιωτικού δικαίου, η παραγραφή που προβλέπεται στο εθνικό αστικό δίκαιο πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα της ισχύουσας στο δίκαιο της Ένωσης αρχής της αναλογικότητας.